

Samenvatting

Risicomanagement kan een bijdrage leveren aan de veerkracht van de agrarische sector. Op basis van co-creatie met een groot aantal stakeholders uit diverse sectoren binnen Europa zijn vier mogelijke verbeteringen op het gebied van risicomanagement naar voren gekomen: (i) betere beschikbaarheid van betere data; (ii) meer professionele en toegespitste training en advies; (iii) ontwikkeling van nieuwe vormen van samenwerking tussen verschillende partijen binnen een landbouwsysteem; en (iv) betere aanpassing van risicomanagementinstrumenten aan behoefte van agrarische ondernemers. Bij de ontwikkeling hiervan speelt niet alleen de agrarische ondernemer een rol maar ook andere leden van het gezin, toeleverende en verwerkende bedrijven, financiers, maatschappelijke organisaties en overheden.

Achtergrond

Het SURE-Farm project heeft als doel om de veerkracht van Europese landbouwsystemen te verbeteren. Meuwissen et al. (2019) hebben veerkracht gedefinieerd als het vermogen van landbouwsystemen om systeemfuncties te leveren ten tijde van steeds complexer wordende economische, sociale, institutionele en milieu-gerelateerde uitdagingen door middel van het gebruik van de capaciteiten van robuustheid, aanpassingsvermogen en transitievermogen. Landbouwsystemen worden gekenmerkt door haar functies, lokale omstandigheden en actoren. Niet alleen agrarische ondernemers, maar ook andere stakeholders, die een sterke wederzijdse afhankelijkheid hebben met agrarische ondernemers, zijn relevante actoren voor de veerkracht van het landbouwsysteem.

Risicomanagement is een belangrijk proces ter bevordering van de veerkracht van landbouwsystemen. Binnen SURE-Farm verstaan we onder risicomanagement het toepassen van managementprocedures en -praktijken voor het identificeren, beoordelen of omgaan met de gevolgen van schokken en langdurig aanhoudende extreme situaties.

Deze business brief is gebaseerd op de belangrijkste resultaten van SURE-Farm die betrekking hebben op risicomanagement. Agrarische ondernemers van verschillende landbouwsystemen hebben verschillende risicopercepties (Spiegel et al., 2019) en implementeren een breed scala aan risicomanagementstrategieën om met verschillende uitdagingen om te gaan. De besluitvorming van agrarische ondernemers wordt gevormd door drie niveaus van beïnvloeders. De meest betrouwbare beïnvloeders vormen een binnenste ring, die omringd wordt door de meer externe beïnvloeders (Urquhart et al. 2019). Tenslotte is gebleken dat agrarische ondernemers niet goed voorbereid zijn op klimaatverandering en snelle veranderingen van het beleid (Coopmans, 2019).

Het doel van deze business brief is het weergeven van mogelijkheden om risicomanagement te verbeteren met als doel meer veerkrachtige Europese landbouwsystemen. De voorgestelde verbeteringen zijn geïdentificeerd door de huidige en potentiële rol van stakeholders te beoordelen. Voorbeelden van deze stakeholders zijn agrarische ondernemers, landbouworganisaties, coöperaties, ketenpartijen, financiële instellingen, NGO's, het maatschappelijke middenveld en het openbaar bestuur.

Het co-creëren van verbeterde mogelijkheden voor risicomanagement

Binnen SURE-Farm speelt de actieve betrokkenheid en participatie van stakeholders een belangrijke rol in het verbeteren van de veerkracht van landbouwsystemen. Om de belangrijke rol van stakeholders te benadrukken zijn er focusgroepen georganiseerd in 11 Europese casestudie-gebieden. Casestudies variëren van akkerbouw in het Verenigd Koninkrijk tot de extensieve schapenhouderij in Spanje. In elke focusgroep hebben verschillende stakeholders nagedacht over het verbeteren van de rol van verschillende actoren die betrokken zijn bij het managen van risico's. De meest geïmplementeerde risicomanagementstrategieën zijn: i) het sparen om een financiële buffer te hebben in zware tijden, ii) het streven naar lage of geen schulden om financiële risico's te voorkomen, iii) het harder werken om productie veilig te stellen in zware tijden, iv) het implementeren van maatregelen om plagen en ziekten te voorkomen, v) het lid zijn van een producentenorganisatie, coöperatie of kredietunie, vi) het leren over uitdagingen in de landbouw ter bevordering van de duurzaamheid en veerkracht, vii) het gebruikmaken van marktinformatie om bedrijfsactiviteiten te plannen voor het volgende seizoen, viii) het verbreden van productie (Spiegel et al., 2019).

Door de variëteit in casestudies heeft de co-creatie gezorgd voor een groot aantal mogelijkheden om risicomanagement te verbeteren. Meer dan 500 ideeën, bedacht door meer dan 80 stakeholders vanuit heel Europa, zijn eerst gecodeerd en vervolgens gecategoriseerd op basis van de betreffende stakeholder en de aard van de voorgestelde verbetering. Een iteratief proces bestaande uit drie ronden heeft inzicht gegeven in de belangrijkste acties om risicomanagement in Europese landbouwsystemen te verbeteren.

Mogelijkheden voor het verbeteren van informatiestromen

Er is behoefte aan digitale, up-to-date en gestructureerde informatie over klimaat- en marktdata, nieuwe technologieën (met betrekking tot innovatie en implementatie) en de belangrijkste uitdagingen waar een sector mee om moet gaan. Informatieportalen moeten zorgvuldig ontworpen worden en gemakkelijk te lezen zijn. Dit kan door het opnemen van hyperlinks van relevante websites, het gebruiken van verschillende bronnen en het betrekken van alle actoren in een sector. Informatie zal idealiter beschikbaar zijn in de moedertaal van de gebruiker en geschreven op een duidelijke en begrijpelijke wijze. De zorgvuldig geselecteerde informatie moet betrouwbaar zijn en regelmatig worden bijgewerkt. Het gebruik maken van sociale media en mobiele applicaties biedt kansen om de verspreiding van informatie te verbeteren. Hierbij moet worden opgemerkt dat elke organisatie die deze rol leidt, de kwaliteit van de informatie moet borgen. Zie tabel 1 voor meer details.

Mogelijkheden voor het versterken van training, advies en kennisuitwisseling

Training en kennisuitwisseling dient in twee richtingen te worden versterkt: 1) vanuit verschillende actoren in en rond het landbouwsysteem richting agrarische ondernemers: door middel van training en advies over uitdagingen voor langetermijnbeheer en financiële planning, duurzame praktijken en efficiënt gebruik van bedrijfsmiddelen en samenwerking; 2) vanuit agrarische ondernemers richting andere actoren: door middel van financiële instellingen en actoren in de waardeketen die agrarische ondernemers de ruimte bieden om hun ervaringen te delen en hun kennis over te dragen. Op deze manier krijgen andere relevante actoren beter inzicht in de uitdagingen en dynamiek van specifieke sectoren.

Bovendien zijn demonstratieprojecten, excursies en boerderijbezoeken nodig om de kennis beter te verspreiden onder de verschillende actoren in en rond een landbouwsysteem. Dergelijke initiatieven kunnen leiden tot werkbare en context-specifieke oplossingen die het gemeenschapsgevoel rond een landbouwsysteem versterken. Dit vereist wel dat initiatieven goed worden ontworpen en geïmplementeerd. De communicatie dient zich expliciet te richten op lokale actoren. Het is daarbij mogelijk commerciële campagnes te combineren met relevante kennis die is ontwikkeld in samenwerking met universiteiten en onderzoekscentra.

Commerciële technologie- en dienstverleners zouden moeten overwegen om vaker in te zetten op leasing-for-experimenting. Dit helpt agrarische ondernemers vertrouwd te raken met de nieuwste technologieën, hun bewustzijn te vergroten en hun besluitvorming te verbeteren. Dit is ook van toepassing op toeleveranciers, die informatieve seminars kunnen organiseren om agrarische ondernemers te trainen in de adoptie van innovaties. Hierbij moet voldoende aandacht uitgaan naar het profiel van degenen die de kennisoverdracht begeleiden; zij moeten sterke communicatie- en adviesvaardigheden hebben en dicht bij de behoeften van de agrarische ondernemers staan. Tevens raden we aan om de kennisuitwisseling rond dergelijke trainingen te versterken, bijvoorbeeld door het creëren van netwerken van deskundigen en het verbeteren van trainingen.

Daarnaast moeten wetenschappelijke publicaties beschikbaar zijn en begrijpelijker worden uitgelegd aan actoren. Er moet meer inspanning worden gedaan voor de verspreiding van kennis, bijvoorbeeld door communicatie-experts in te huren en positieve casestudies aan te bieden. Internet is hier een geschikt medium voor. Het betrekken van de diversiteit van belanghebbenden bij opleidingen en onderzoeksprogramma's lijkt een effectief kanaal voor kennisuitwisseling. Zie tabel 1 voor meer informatie.

Mogelijkheden voor samenwerking tussen actoren van het landbouwsysteem

Effectieve samenwerking gebaseerd op vertrouwen is niet eenvoudig en vereist sociale vaardigheden. Stakeholders hebben opleidingen nodig om samenwerking te versterken, d.w.z. meerwaarde van samenwerken, aanpak en succesverhalen. Dit initiatief kan getrokken worden door landbouworganisaties in nauwe samenwerking met de rest van de actoren van het landbouwsysteem. Bovendien kan dit gecombineerd worden met speciale platforms om ervaringen uit te wisselen. Via online platforms kan een groot aantal gebruikers bereikt worden om het netwerk te vergroten en ervaringen uit te wisselen. Veel digitale tools (bv. voor projectmanagement en samenwerking in teams) bieden mogelijkheden om samenwerking te ondersteunen.

Er zijn ook mogelijkheden om de bestaande netwerken te versterken en nieuwe netwerken te ontwikkelen. Er is behoefte aan nieuwe vormen van samenwerking tussen landbouwers, bijvoorbeeld rond de aanpak van tijdrovende landbouwactiviteiten en het faciliteren van bedrijfsopvolging op landbouwbedrijven. Innovatieve samenwerkingsnetwerken moeten niet enkel gericht zijn op samenwerking tussen landbouwers op meerdere niveaus (lokaal, regionaal, Europees), maar ook tussen verschillende actoren in het landbouwsysteem (d.w.z. samenwerking tussen verschillende schakels in de keten, samenwerking tussen financiële instellingen). Digitale, virtuele en face-to-face instrumenten zijn het meest geschikt om netwerken in landbouwsystemen te ondersteunen.

Contracten in de toelevering worden aanbevolen voor een evenwichtige onderhandelingspositie van actoren binnen de keten en voor het reguleren van vraag en aanbod. Dit kan worden ondersteund door het delen van good practices in de waardeketen op speciale platforms.

Ten slotte kan de ontwikkeling van nieuwe producten gestimuleerd worden door samenwerking tussen actoren van het landbouwsysteem te bevorderen. Samenwerking in de keten kan door de banken worden gestimuleerd door nieuwe producten te ontwerpen voor de financiering van gezamenlijke initiatieven van actoren in de waardeketen. De samenwerking tussen financiële instellingen kan worden versterkt door het combineren van financierings- en verzekeringsproducten. Zie tabel 1 voor meer details.

Mogelijkheden om een verkeerde afstemming tussen producten en risico's van de agrarische ondernemer te voorkomen

Om met de economische uitdagingen om te gaan, moeten er hulpmiddelen worden ontwikkeld ter ondersteuning van de besluitvorming van agrarische ondernemers. Een belangrijke rol is hier weggelegd voor numerieke en digitale trainingen. Daarnaast zouden financiële instellingen simulatiemodellen kunnen aanbieden op hun digitale platforms.

Agrarische ondernemers hebben aangepaste financiële producten nodig met bredere garantie-opties (bijvoorbeeld verkoopcontracten), voldoende aflossingsperioden en een flexibele afstemming van cashflow en liquiditeitsbehoeften. Daarnaast moeten agrarische ondernemers de timing van hun financiële verplichtingen kunnen synchroniseren met hun kasstromen, vooral op het gebied van inkomsten. Financiële producten, gericht op de korte termijn om het werkkapitaal van agrarische ondernemers te ondersteunen, zouden makkelijker beschikbaar moeten worden (bijvoorbeeld voor de financiering van inputaankopen voor het volgende seizoen). Ook zouden nieuwe investeringsproducten ontwikkeld kunnen worden met gunstige voorwaarden, bijvoorbeeld voor samenwerkingsprojecten en innovaties. Daarnaast is er ook vraag naar nieuwe verzekeringen voor schade rond toenemende milieu-gerelateerde en economische uitdagingen. Ketenpartijen, waaronder coöperaties en verenigingen, zouden good practices ook beter kunnen delen, bijvoorbeeld via digitale platforms.

Bovendien moeten actoren in het landbouwsysteem ervoor zorgen dat er personeel is met diepgaande kennis van landbouwbedrijven en goede communicatie-skills. Face-to-face contacten tussen agrarische ondernemers en adviseurs zou mogelijk moeten zijn in plattelandsgebieden die ver van steden en dorpen liggen. Zie tabel 1 voor meer informatie.

Hoe kunnen overheden deze mogelijkheden tot verbetering van het risicomanagement ondersteunen? Nieuwe publiek-private samenwerkingsmogelijkheden

Ten eerste, om transparantie inzake informatie te verbeteren, raden we aan dat overheden samenwerken met verschillende actoren door het aanbieden van systematische databases, bijvoorbeeld van satellietgegevens.

Ten tweede zouden nieuwe publiek-private samenwerkingsmogelijkheden de oplevering van fysieke en online infrastructuur dicht bij bedrijven kunnen ondersteunen om training, kennisoverdracht en samenwerking te verbeteren. Overheden kunnen de verenigingen, coöperaties en actoren in de keten ondersteunen door opleidingscentra en infomomenten in plattelandsgebieden mogelijk te maken. Ze kunnen ook de ontwikkeling van web-platformen en digitalisering van netwerken van landbouwers en actoren van landbouwsystemen ondersteunen om de verbinding tussen diverse actoren te verbeteren.

Ten derde kan publiek-private samenwerking met financiële instellingen oplossingen bieden voor niet beschikbare diensten en producten. Enerzijds vragen agrarische ondernemers nieuwe producten die zijn aangepast aan hun specifieke financiële behoeften. Het beleid kan het aanbod van leningen vergemakkelijken die kostenverlagend zijn of de toegang tot garanties en tarieven vergemakkelijken. Anderzijds dienen verzekeringsmaatschappijen toenemende risico's adequaat te dekken. Ondersteuning van de beschikbaarheid van satellietgegevens zou de ontwikkeling van verbeterde verzekeringsoplossingen ten goede komen (Vroege, et al., 2019).

Conclusies

Op basis van de co-creatie met een groot aantal stakeholders uit diverse sectoren binnen Europa zijn vier mogelijke verbeteringen op het gebied van risicomanagement naar voren gekomen: (i) betere beschikbaarheid van betere data; (ii) meer professionele en toegespitste training en advies; (iii) ontwikkeling van nieuwe vormen van samenwerking tussen verschillende partijen binnen een landbouwsysteem; en (iv) betere aanpassing van risicomanagementinstrumenten aan behoefte van agrarische ondernemers.

De meeste instrumenten zijn al wel aanwezig maar stakeholders pleiten voor verbetering, onder andere door instrumenten beter toe te spitsen op omstandigheden en behoeften. Ook zouden financiële instellingen, toeleverende en verwerkende bedrijven, en maatschappelijke organisaties meer kunnen leren van agrarische ondernemers, en andersom. Naar verwachting leidt dit niet alleen tot betere data, informatie en risicomanagementinstrumenten, maar ook tot meer samenwerking tussen de genoemde partijen.

Bij de verbetering van risicomanagement speelt dus niet alleen de agrarische ondernemer een rol, maar ook andere leden van het gezin/bedrijf, toeleverende en verwerkende partijen, financiers, NGOs en overheden.

Referenties

Coopmans, et al. (2019) Report on analysis of biographical narratives exploring short- and long-term adaptive behavior of farmers under various challenges SURE-Farm project report). Horizon 2020 Grant Agreement No. 727520. Available at:

<https://surefarmproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/2019/05/SURE-Farm-D2.2-Report-on-analysis-of-biographical-narratives-report.pdf>

Finger et al. (2019) D1.5. Policy brief on farmer behavior and risk management. (SURE-Farm project report). Horizon 2020 Grant Agreement No. 727520. Available at:

<https://surefarmproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/2019/09/D2.5.-Policy-Brief-on-farmer-adaptive-behaviour-and-risk-management.pdf>

Meuwissen et al. (2018). D1.5. Policy brief on resilience framework, scenarios and farm typology. Why the CAP should widen its approach to resilience (SURE-Farm project report). Horizon 2020 Grant Agreement No. 727520. Available at:

<https://surefarmproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/2018/06/Policy-Brief-1-final.pdf>

Meuwissen et al. (2019). A framework to assess the resilience of farming systems. Agricultural Systems 176.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308521X19300046>

Spiegel et al. (2019) Report on farmers' perceptions of risk and resilience capacities – a comparison across EU farmers. (SURE-Farm project report). Horizon 2020 Grant Agreement No. 727520. Available at:

<https://surefarmproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/2019/04/SURE-Farm-D.2.1-Report-on-farmers-perception-of-risk-and-resilience-capacities.pdf>

Urquhart et al. (2019) Report on farmers' learning capacity and networks of influence in 11 European case studies SURE-Farm project report). Horizon 2020 Grant Agreement No. 727520. Available at:

<https://surefarmproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/2019/07/D2.3-Report-on-farmers-learning-capacity-and-networks-of-influence.pdf>

Vroege, W., Dalhaus, T., Finger, R. (2019). Index insurances for grasslands – A review for Europe and North-America. Agricultural Systems 168, 101-111

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308521X18307200>

Tabel 1. Wat stakeholders kunnen doen om risicomanagement te verbeteren voor meer veerkrachtige landbouwsystemen.

	Informatiestromen	Training, advies en kennisuitwisseling	Samenwerking tussen actoren binnen het landbouwsysteem	Nieuwe en op maat gemaakte producten en diensten
 Financiële instellingen	<p>Gebruiksvriendelijke website voor agrarische ondernemers en ketenpartijen; Vernieuwde informatie over financiële risico's en financiële producten; Het opzetten van specifieke tabbladen met betrekking tot gezamenlijke projectfinanciering binnen het landbouwsysteem; Online platform om risico's en beschikbare producten te berekenen.</p>	<p>Deskundige medewerkers die affiniteit hebben met de landbouw; Landbouwkennis van agrarische ondernemers naar financiële instellingen; Stel consultants in staat om op het platteland aanwezig te zijn. Trainingen, gegeven door facilitators met communicatie- en adviesvaardigheden, over risico's en financiële planning op de lange termijn. Gezamenlijke trainingsprogramma's met andere actoren uit het landbouwsysteem; Meer face-to-face besprekingen; Informatieve seizoensgebonden bijeenkomsten met andere actoren binnen het landbouwsysteem.</p>	<p>Het benutten van potentiële synergiën tussen financierings- en verzekeringsproducten; Gecombineerde financiële producten en services waarbij verschillende ketenpartijen zijn betrokken.</p>	<p>Schuldaflossingen die afhankelijk zijn van de kasstroom van het bedrijf; Gunstige voorwaarden voor innovatieve en/of milieuvriendelijke projecten; Minder complexe en meer geautomatiseerde en digitale toegang tot financiële diensten (mobiele applicaties); Verzekeringen die milieu- en klimaatgerelateerde risico's dekken (dier- en plantenziekten), gebaseerd op satellietdata.</p>
 Ketenpartijen	<p>Gebruiksvriendelijke website voor agrarische ondernemers en ketenpartijen; Vernieuwde informatie over nieuwe technologieën, producten, gezamenlijke initiatieven en good practices binnen de keten.</p>	<p>Deskundige medewerkers die affiniteit hebben met de landbouw; Landbouwkennis van agrarische ondernemers naar ketenpartijen overbrengen; Trainingen, gegeven door facilitators met communicatie- en adviesvaardigheden, over duurzame praktijken en de opties voor inzetbaarheid van machines; Gezamenlijke trainingsprogramma's met andere actoren uit het landbouwsysteem; Leasing for experimenting.</p>	<p>Regelmatige besprekingen en workshops met landbouworganisaties en ketenpartijen (zowel processors als toeleveranciers).</p>	<p>Opstellen van een uitgebreid contract in de keten; Stimuleren van leasecontracten.</p>
 Landbouworganisaties & coöperaties	<p>Actuele online informatie over prijzen, technologieën, beleidsmaatregelen, nieuwe uitdagingen, good practices in financiële planning, samenwerkingsmogelijkheden in het landbouwsysteem en het uitwisselen van banen; Vernieuwde informatie over voeding en milieu-impact. Open dagen, openbare evenementen en campagnes; Nieuwe doelgroepen: universiteiten, scholen en personeel in de gezondheidszorg (voeding).</p>	<p>Trainingen, gegeven door facilitators met communicatie- en adviesvaardigheden, over langetermijnbeheer; Gezamenlijke trainingsprogramma's met andere actoren uit het landbouwsysteem. Netwerken van facilitators; Adviserende experts; Nieuwe bronnen van geschoolde trainers onder alle actoren in de landbouwsystemen.</p>	<p>Informatie over de actoren in het landbouwsysteem; Good practices met betrekking tot samenwerking in de landbouw; Netwerk van verbonden landbouwsectoren op nationaal- en EU-niveau; Netwerk van ketenpartijen. Ontwerp een gezamenlijke banenuitwisseling voor actoren in landbouwsystemen.</p>	<p>Gestandaardiseerde regels voor traceerbaarheid, kwaliteitskeurmerken, transport, opslag en verkoop; Actief zoeken naar nieuwe markten; Onderzoek naar voedingswaarde en milieueffecten; Aannemen van communicatie-experts Lobby verbeteren.</p>

 Publieke samenwerking is nodig ter ondersteuning van deze activiteiten.